

BIELORUSKÉ ČRIEPKY **(Reportáž z medzinárodnej konferencie)**

Pozvanie na konferenciu

Po úspešnom podujatí Братиславские встречи 2019, ktoré v dňoch 24. – 25. októbra 2019 zorganizovala Asociácia rusistov Slovenska, prichádza pozvánka na účasť na milé a výborne zorganizované podujatie v Bielorusku, ktoré sa koná približne mesiac po bratislavskom. Ide o medzinárodnú konferenciu Сохранение, поддержка и продвижение русской культуры и языка за рубежом. Na pôde Дома Москвы v Minsku ju organizuje Департамент внешнеэкономических и международных связей города Москвы.

Na základe poverenia výboru Asociácie rusistov Slovenska sa na ňom zúčastňujeme s kolegyňou, s ktorou sa poznáme už dlhé roky. Vierka je z Prešova, momentálne učí na jednom z košických gymnázií a istý čas vykonávala i funkciu metodičky.

Cestujeme do Minska

Je noc z 19. na 20. novembra 2019. S Vierkou sa nočným rýchlikom Leo Express presúvame do Prahy.

Okolo poludnia odlietame z Prahy a po necelých 2 hodinách letu pristávame v hlavnom meste Bieloruska – Minsku.

Presúvame sa z letiska do hotela

Na letisku nás čaká šofér prepravnej spoločnosti iway, ktorý nás má dopraviť do hotela Belarus, v ktorom budeme ubytovaní.

Spolu s nami z letiska cestuje i účastníčka konferencie z USA – председатель Координационного совета организаций российских соотечественников США Jelena Brenson. Pochádza z Moskvy, kde má brata a príbuzných, ale už 30 rokov žije v USA. Priletela z New Yorku.

Cesta so šoférom je mimoriadne zaujímavá. Má veľký prehľad o histórii i súčasnosti, okrem šoférovania nám robí i sprievodcu. S Vierkou sme на белорусской земле prvýkrát v živote a prvý dojem z tejto krajiny – nielen zo šoféra, ale i z toho, čo vidíme z auta – je vynikajúci. Spomínam si na slová Joža Ráža, ktorý po svojich cestách po svete skonštatoval, že so sovietskym šoférom sa, na rozdiel od západného, môžeš porozprávať o čomkoľvek. Náš šofér je toho dôkazom.

Hovorí nám, a počas nášho pobytu sa o tom presvedčame v tom najpozitívnejšom zmysle, že v Bielorusku sa zachovalo všetko dobré z obdobia socializmu, a to hlavne sociálne vymoženosti. Nikto – ani dôchodca ani invalid – не брошен на произвол судьбы. Školstva a zdravotníctvo sú úplne bezplatné.

Hovorí, že keby v rámci Sovietskeho zväzu nevznikla Bieloruská sovietska socialistická republika, nebolo by dnešného Bieloruska, na ktoré sú občania hrdí, časť krajiny by bola v Rusku a časť v Poľsku. Preto nezničili pamätníky z tohto obdobia, nepremenovali ulice. Do sovietskeho obdobia boli iba agrárna krajina, no vďaka sovietskemu vzdelaniu sa ich inžinieri zúčastňovali napríklad i na kozmickom výskume. Teraz idú spustiť do prevádzky prvú vlastnú atómovú elektrárňu.

Šofér hovorí, že okrem pamätníkov obetiam vojny v dedinách sú často medzi dedinami pamätníky s nápisom, že tu dedina bola. Vo Vitebsku napríklad po Veľkej vlasteneckej vojne ostalo živých iba 118 ľudí. Vynárajú sa mi v mysli slová našej kolegyne Nelli Veselej, stredoškolskej profesorky na Gymnázium v Žiari nad Hronom, ktorá prišla na Slovensko z Moskvy a prežila tu takmer celý svoj život. Tak ako miliónom jej rovesníkov, aj Nelli vzala vojna detstvo a previedla ju celým fašistickým peklom. Ako dieťa prežila začiatok vojny v Breste, kde bol jej otec – generál Taturinov – vojakom. Prišlo bombardovanie, hlad, cesta vypálenými dedinami k Minsku, i pobyt v koncentračnom tábore, kde prišla o bytosť najcennejšiu – svoju mamu. V jej knihe Generálove deti, v ktorej spomína na vojnu, píše o Bielorusku i tieto slová: „S veľkou vďakou si spomínam na tento dobrosrdečný, pohostinný národ, ktorý počas vojny veľa vytrpel. Keď sme unavení, hladní, špinaví zaklopali na ktorýkoľvek dom so žiadosťou o nocľah v dedinách, ktoré neboli obsadené Nemcami, vpúšťali nás dnu. Mohli sme sa umyť, zohriať, krmili nás tým, čo v dome našli. Najčastejšie to bola buľba. Z pece vyberali hrniec s veľkými chutnými zemiakmi v šupke. Gazdiná ich olúpala, posolila a podávala ešte horúce. Buľbu sme zapíjali kyslým mliekom. Vykúpali nás v horúcej vode v akejsi drevenej kadi a nohy natreli nejakou masťou, uložili nás na teplej peci a prikryli ovčím kožuchom. Bolo nám teplo a tak príjemne, pokojne, že sme okamžite zaspávali. Ženy sa posadili na lavičku pri pecku a ešte dlho sa zhovárali. Na raňajky bol chlieb a slanina, potom sme sa poďakovali domácim za pohostinnosť a opateru, nechali sme im nejakú vec a opäť sa pustili na cestu plnú nebezpečenstva a otázok. Pri rozlúčke sa mama ospravedľovala, že nemá čím zaplatiť. Lúčili sme sa ako blízki ľudia, plakali sme, utešovali sa navzájom. Domáci nám zaželali šťastnú cestu a vysvetľovali, ako ísť po poľných cestách, dávali nám adresy príbuzných a známych. Nás, deti, prežehnávali slovami: Boh vám pomáha! Na rozlúčku dali do rúk suchárik alebo jablčko. Veľmi dobre som si zapamätala, že v bieloruských chalúpkach visela v kúte ikona a pod ňou výšivka. Áno, bol to národ s veľkým srdcom, veď koľko utečencov tadiaľ prešlo a prosilo o nocľah! Treba mať štedré srdce, aby mohli všetkých nakrmiť, zohriať. Všetko sa to dialo s neobyčajnou láskou. A koľko si museli vytrpieť! Vešali ich za pomoc, strieľali, pálili v dedinách zaživa. Symbolom všetkého je Chatyň. Počas vojny ich zahynulo 2 200 000. Hrozná štatistika. Boli to najväčšie straty zo všetkých sovietskych republík.“

O Minsku sa náš šofér vyjadruje (neskôr sa o tom presvedčíme), že je to mesto mladých. Z 2 miliónov obyvateľov mesta je ich takmer štvrtina. Sídli tu 28 z 52 bieloruských vysokých škôl. Zachovali si vysokú úroveň vzdelania ako za sovietskych čias. (Tu si tiež spomínam na slová významného amerického vedca, ktorý sa pred rokmi vyjadril, že jeho najlepší spolupracovníci sú tí, ktorí študovali v Sovietskom zväze.)

Keďže sa po ceste občas ocitáme i v menších zápchach, pýtame sa na autá. Šofér hovorí, že auto vlastní takmer každá rodina a populárne sú domáce značky áut, ktoré Bielorusi vyrábajú spolu s Číňanmi.

V Bielorusku sa niektorí Číňania natrvalo usadzujú, existujú už i zmiešané manželstvá. Vydělili im aj pôdu neďaleko minského letiska, kde má vyrásť tristotisícové mesto.

Veľmi sa rozvíja vidiek, kde existujú takzvané СПК (сельскохозяйственный комплекс). Štát tam stavia domy, ktoré dávajú mladým rodinám, ktoré tam majú záujem pracovať. (Neskôr v obchodoch uvidíme, že Bielorusko sa nestalo dovozcom nekvalitných

potravín z Európskej únie, ale väčšina poľnohospodárskych produktov a predávaného tovaru všeobecne je domácej výroby; to je asi hlavný dôvod, prečo je trňom v oku a je častované mnohými negatívnymi atribútmi, ktoré sa málokedy zakladajú na pravde.) Poľnohospodárstvo je moderné (bieloruské traktory sa napríklad vyvážajú do mnohých krajín sveta) a na vysokej úrovni.

Nezamestnanosť nie je, fungujú i priemyselné podniky, ktoré sú väčšinou štátne. V Bielorusku bola privatizácia minimálna. Neexistujú tu oligarchovia, ako vo väčšine krajín bývalého Sovietskeho zväzu.

Bielorusko je prevažne transportnou krajinou, preto sa veľký význam pripisuje doprave. Pracujú tu napríklad celé dynastie železničiarov. Cesty sú v celej krajine zrekonštruované, o čom sa neskôr, počas našej exkurzie na vidiek, presvedčíme.

Jelena sa pýta na vzťahy s Ruskom. Šofér odpovedá, že sa bránia prílišnej integrácii s Ruskou federáciou, lebo chcú byť samostatný nezávislý štát, nie región. Hlas ľudu vypočuli aj vedúci predstavitelia štátu, ktorí tiež presadzujú takúto politickú líniu.

Všetky budovy, mnohé, keďže mesto bolo po vojne takmer úplne zničené, v sovietskom štýle, sú opravené (naozaj sme nevideli ani jednu chátrajúcu budovu) a mesto je po zotmení nádherne vysvietené.

Dotýkame sa otázky bieloruského jazyka. Šofér hovorí, že je podobný ukrajinčine (počas našej exkurzie na vidieku sa nám skôr podobal na poľštinu), kedysi to bol jeden jazyk. Dlhý čas bolo jeho používanie zakázané, rozvíjať sa začal až za sovietskych čias. Bieloruský jazyk je ale vyučovacím jazykom v iba asi 15 % škôl. Vo väčšine škôl vrátane všetkých vysokých škôl je vyučovacím jazykom ruština.

Zaujímá nás, samozrejme, názor na prezidenta Lukašenka. Šofér hovorí, že možno už vládne dlho, ale opozícia je nevyzretá, vie len kritizovať, ale nie zodpovedne vládnuť tak, aby to vyhovovalo Bielorusom, nie Západu, ktorý ju podporuje. Alternatívu, podľa neho, Lukašenko zatiaľ nemá. Väčšina ľudí je s ním spokojná a po ukrajinskom majdane, keď videli, kam môžu veci dôjsť, ho aj v budúcnosti volí väčšina ľudí. Upozorňuje nás, že fotografie Lukašenka nikde nevidíme (jedinú, ktorý uvidíme, bude počas návštevy knižnice, keď ju slávnostne otváral), takže žiaden jeho kult osobnosti neexistuje a slobodne môžu o ňom hovoriť i vtipy (čo hneď pár vtipmi dokazuje i v praxi).

Ubytujeme sa v hoteli Belarus

Po asi trištvrt hodinovej jazde pekne upraveným a vysvieteným mestom prichádzame k hotelu Belarus, v ktorom budeme ubytovaní. Hotel je pekný moderný, z izby 22. poschodí je nádherný výhľad na mesto, rovnako ako z panoramatickej reštaurácie na najvyššom poschodí, kde nás čaká chutná večera pri príjemnej hudbe v podaní živej kapely.

Prvé stretnutia

Počas večere stretávam prvého účastníka konferencie, ktorého poznám osobne – prorektorku Štátneho inštitútu ruského jazyka A. S. Puškina v Moskve Marinu Ivanovnu Jaskevič.

O chvíľu sa objavuje aj človek, ktorý nám účasť na konferencii sprostredkoval – profesorka Grodnenskej štátnej univerzity Ľudmila Vasilievna Ryčkovová.

Nevstal som skoro?

Je 21. november 2019, prvý deň konferencie.

Začíname ho raňajkami v útulnej kaviarni hotela Belarus o 9.00 hod., takže si budík nastavujem o hodinu skôr. Keď vstanem a budík ukazuje osem hodín, zaváham, či som správne zohľadnil posun času. Je totiž úplná tma ako v noci, mesto je vysvietené ako včera. Nakoniec po zapnutí televízora zisťujem, že budík bol nastavený správne. V novembri tu tak neskoro svitá.

Dom Moskvy

Po raňajkách sa presúvame do Domu Moskvy v Minsku, ktorý bol otvorený v roku 2009 a nachádza sa hneď vedľa nášho hotela. Je to pekný budova v sovietskom štýle, ako väčšina budov v Minsku, keďže po druhej svetovej vojny bolo mesto takmer úplne zničené.

Ďalšia známa

Pred začiatkom konferencie stretávam ďalšiu známu, s ktorou som sa zoznámil za zaujímavých okolností na kongrese Medzinárodnej asociácie učiteľov ruského jazyka a literatúry pred 8 rokmi v čínskom Šanghaji. Spomínam si na naše zoznámenie. Do autobusu omylom nastupuje jedna osoba navyše. Polícia prísne kontroluje, či každý v autobuse sedí, kvôli bezpečnosti sa nesmie stáť. Medzitým sa ale autobus pohne, takže dáma už nestihne prestúpiť do ďalšieho. Uvoľňujem jej miesto a sadám si na podlahu na schodík medzi sedadlá (sedíme vzadu), aby policajti, kým vypravlia autobus, nevšimli, že nesedím na sedadle. S dámou, ktorá pôsobí veľmi jemne a skromne a je vďačná za uvoľnené miesto, sa zhovárame počas celej cesty. Keď sa dozvedá, že som zo Slovenska, spomína na bratislavský kongres Medzinárodnej asociácie učiteľov ruského jazyka a literatúry v roku 1999, pýta sa na prof. Kollárovú, pochvalne sa vyjadruje o Bratislave, no spomíname i na ťažké obdobie začiatku 90-tych rokov v bývalom ZSSR (s rodinou vtedy žila v Moskve, kde robila aspirantúru). Spomína, ako rada by prišla do Bratislavy, no i to, aký veľký problém je vybaviť šengenské víza, za ktorými musí cestovať z Jerevanu do Moskvy a tam na ne 2 týždne čakať, nehovoriac o vysokých poplatkoch. Až po výmene vizitiek zisťujem, že som sa rozprával s prezidentkou Asociácie rusistov Arménska, profesorkou Jerevanskej štátnej univerzity Liannou Beniaminovnou Matevosjan. Po príchode domov ma prekvapí jej e-mail, v ktorom sa ona, taká osobnosť, pýta stredoškolského učiteľa pôsobiaceho ďaleko od rušných miest, ako sme doleteli, a ukončuje ho slovami „пада была знакомству“.

Konferencia sa začína plenárnym zasadnutím

Dopoludňajšie zasadnutie vedú prorektorka Štátneho inštitútu ruského jazyka A. S. Puškina v Moskve Marina Ivanovna Jaskevič a dekan Filologickej fakulty Bieloruskej štátnej univerzity a zároveň prezident bieloruskej asociácie rusistov a člen Prezídia Medzinárodnej asociácie učiteľov ruského jazyka a literatúry (МАРЯЛ) Ivan Semionovič Rovdo.

Marina Ivanovna vo svojom vystúpení zameranom na využitie digitálnych technológií vo vyučovaní ruského jazyka ako cudzieho spomína i Asociáciu rusistov Slovenska a našu učebnicu Встречи с Россией.

Svojím vystúpením zaujme Američan s dobrou ruštinou Julian Henry Lowenfeld. Narodil sa vo Washingtone v roku 1963. Jeho otec bol Žid, ktorý prišiel do USA z Nemecka, profesor medzinárodného práva na NewYorskej univerzite, mama Kubánka, gitaristka. Jeho starý otec bol korešpondent nemeckých novín v Petrohrade a prvý prekladateľ diel Leva Nikolajeviča Tolstého do nemčiny. Julian študoval právo na Harvardovej univerzite (neskôr absolvoval postgraduálne štúdium v Leningrade), kde prvýkrát počul ruštinu, pričom nevedel, o aký jazyk ide – niekto v posluchárni spieval Pieseň Bulata Okudžavu Modlitba Françoise Villona. Vtedy si povedal, že sa ten jazyk musí naučiť. V rodine sa mu veľmi čudovali. Bolo obdobie studenej vojny, otec pracoval pre ministerstvo zahraničných vecí, bol poradcom prezidentov Kennedyho i Johnsona. V škole ich učili, že Sovietsky zväz je impériom zla a chce na USA zhodiť atómovú bombu, komunistami strašili deti. Julian teraz prekladá z 8 jazykov – okrem ruštiny napríklad i z nemčiny, francúzštiny, španielčiny, taliančiny, latinčiny. Za svoje preklady Puškina dostal viacero ocenení. Prekladá i Lermontova, Bloka, Mandelštama, Achmatovovú, Cvetajevovú, Jesenina, Majakovského, ale aj Rilkeho, Goetheho, Petrarca, Ovídia či Horácia. Charakterizoval princíp súčasnej spoločnosti – všetko je, len zaplať. No v duši nie je to najhlavnejšie – pocit šťastia. Zmenili sme sa zo zdravých ľudí na chorých spotrebiteľov. Pripomína, že v USA má 30 % detí cukrovku, 64 % Američanov trpí nadváhou. Súčasného človeka vidí ako samotára, ktorý sa potuluje po špinavých mestských uliciach, posieľa bezduché lajky a vyhadzuje zo svojho života skutočnú lásku. Charakterizuje úlohu umenia, ktoré, podľa neho, nielen odráža, ale i pretvára svet. Ak zabúdame byť vďační za to, čo máme, nič už nemáme. Čítajúc Puškina sa stávame lepšími – chce sa nám napríklad zatelefonovať blízkym. Dotýka sa aj súčasnej politiky – potrebujeme doktora „Ухоглаза“ („Uchoočiar“) – človek okolo seba vidí niečo celkom iné, ako oficiálne počúva. V rozhovore pre jeden z časopisov na otázku, aká je jeho hlavná túžba, uvádza: „Чтобы Россия и Америка действительно любили друг друга, как я люблю Россию (Aby sa Rusko a Amerika mali naozaj navzájom radi tak, ako mám ja rád Rusko).“

Zaujímavé je i vystúpenie predstaviteľky organizujúcej krajiny – profesorky Grodnenskej štátnej univerzity Ludmily Vasilievny Ryčkovovej. Uviedla, že v Bielorusku žijú predstavitelia 140 národov. Ak napríklad Bielorusov, ktorých učí, prosí napísať prvú asociáciu, ktorá sa im spája so slovom básnik, vyše 90 percent nepíše napríklad asi najznámejšieho bieloruského básnika Janka Kupalu, ale Puškina. Uvádza i zaujímavosť týkajúcu sa angličtiny – podľa prieskumov ju veľa Rusov nepovažuje za cudzí jazyk, ale skôr za kompetenciu nevyhnutnú pre život, ako napríklad digitálnu kompetenciu. Chápu ho skôr ako kód bez kulturologického pozadia. Aj Ludmila Vasilievna spomína Slovensko, a to kulturologickú koncepciu vyučovania cudzích jazykov a prof. Evu Kollárovú a zdôrazňuje, že naučiť cudzí jazyk neznamená len naučiť čítať, písať, počúvať a hovoriť v ňom, nevyhnutný je aj kulturologický kontext.

Zaujímavé informácie uvádza vo svojom vystúpení i председатель Координационного совета организаций российских соотечественников США Jelena Brenson. Tvrdí, že ruské krajanské organizácie v USA sa v poslednom čase veľmi spájajú a spolupracujú. Pri poslednom sčítaní ľudu sa k Rusom prihlásili 3 milióny obyvateľov USA. Predpokladá sa, že ruský jazyk je rodný pre 2 % Američanov. Najviac – okolo milióna – ich žije v New Yorku. Ruský jazyk sa učí v 147 školách. V 25 amerických mestách sa organizuje

podujatie Бессмертный полк – pochod s fotografiami blízkych, ktorí zahynuli počas Veľkej vlasteneckej vojny. Uvádza aj nepriaznivú informáciu – cudzí jazyk sa učí iba jeden z piatich mladých Američanov. Neznamená to len, že neovládajú cudzie jazyky, ale i to, že sa nikdy nestretnú s inou kultúrou.

Jevgenija Breskvar zo Slovinska uvádza zaujímavosť – jeden z lekárov Petra Veľkého bol Slovinec. Ruština sa tam učí na univerzitách v Ľubľane a Maribore.

„Човек создает язык а язык создает человека,“ zaznie z úst Oľgy Georgijevny Sagan z Ukrajiny. Mrází z jej slov o vzťahoch medzi Ruskom a Ukrajinou – „ещё недавно были братьями и сегодня докатились до врагов“. Odpovedá aj na otázku „Kto je vinný?“. „Мы все. Те, кто молчали, те, кто манипулировали, те, кто зарабатывали... (Мы все. Ті, ktorí mlčali, ті, ktorí manipulovali, ті, ktorí zarábali...)“. Práve Bielorusko označila za platformu, kde sa môžu tieto národy „обречены на соседство“ (predurčené na susedstvo) zblížiť.

Надежда Юльяновна Кулятина býva už vyše 30 rokov na úplnom severe Talianska v provincii Trentino, kde založila kultúrnu asociáciu Ruský dom v Alpách. Spomína, aký šok zažila, keď jej vnuk prišiel zo školy a povedal jej, že ich učiteľ dejepisu tvrdí, že Európu od fašizmu oslobodili Američania. Hovorí, ako sa veľakrát pýtala novinárov, prečo nepíšu pravdu o jej krajine. Odpoveď znela: „Ak nechceme prísť o prácu, môžeme písať iba to, čo dovoľí ministerstvo zahraničných vecí.“ Hoci už mal vyše 70 rokov, prihlásila sa do školy videoblogerov, aby mohla takýmto spôsobom vyvracať nepravdy masmédií a svojej vlasti a chrániť jej česť. Bloggerstvo považuje za účinný nástroj v boji proti rusofóbií, ktorá na Západe vládne.

Cestujeme na vidiek

Popoludní cestujeme na vidiek – cestujeme autobusom okolo 200 km od Minska, čo je na rozlohu Bieloruska dosť na to, aby sme uvideli i vidiek.

Po ceste sa pýtame Jeleny Brenson na názor obyčajných Američanov na Rusko. Uviedla zaujímavý názor – podľa nej Američania neveria masmédiám pokiaľ ide o domácu politiku, vedia, že o nej klamú, ale veria informáciám o zahraničnej politike, preto ľudí, ktorí majú radi Rusko, nie je veľa.

V autobuse máme mladú sprievodkyňu, ktorá nám poskytuje zaujímavé informácie. Minsk sa prvýkrát spomína za Jaroslava Múdreho v roku 1067. Najvýznamnejším primátorom mesta bol Karol Jan Čapskij, ktorý sa ním stal už ako 30-ročný v roku 1890 a vo funkcii pôsobil 11 rokov. Kým bol v úrade, Minsk sa zo zaostalého gubernského mestečka zmenil na moderné európske mesto. Postavil sa vodovod, divadlo, zriadila sa telefónna ústredňa (prvá v Bielorusku), pribudlo 172 obchodov, pivovar Alimeria, nastal rozvoj sociálnych kontaktov jeho obyvateľov – vznikli napríklad mestské spoločenstvo milovníkov športu či spolok ochrany žien. Počas Veľkej vlasteneckej vojny bolo zničených 80 % budov, 60 % budov je preto postavených v sovietskom štýle stalinského obdobia. Od roku 1984 v Minsku funguje metro – 20 staníc na dvoch trasách, stavia sa tretia trasa.

Múzeum Sula

Prichádzame do parku–múzea (ako náš skanzen) interaktívnej histórie Sula.

Počas plavby na drevenej lodi po jazere sa dozvedáme základné fakty z histórie tohto národa. Sprievodca hovorí po bielorusky, väčšinu informácií rozumieme.

Potom prechádzame jednotlivé dielne – hrnčiarsku, kováčsku a podobne – kde nám predvádzajú niekdajšiu prácu týchto remeselníkov.

Sledujeme i výrobu a absolvujeme ochutnávku typickej bieloruskej pálenky – stojky.

Absolvujeme i exkurziu v dobovom židovskom obchode, kde sa dozvedáme aj informácie o slávnych bieloruských židoch, napríklad Marcovi Chagalovi. Ešte v 30-tych rokoch minulého storočia boli v Bielorusku 4 oficiálne jazyky – bieloruský, ruský, hebrejský a poľský. Židov povolali, aby rozvinuli obchod. V Minsku bolo 83 synagóg (v súčasnosti sú dve). Bielorusko volali druhý Jeruzalem. Bieloruské korene majú slávni Židia – 17 nositeľov Nobelovej ceny, 6 prezidentov a premiérov Izraela, herci Kirk Douglas, Steve Seagal a mnohí iní.

Večera v múzeu

V budove bývalej školy, ktorá sa zmenila na reštauráciu, absolvujeme aj večeru. Sedíme po skupinách za okrúhlymi stolmi, ktoré sa prehýbajú pod širokým výberom chutných jedál a nápojov, a besedujeme na rôzne témy.

Seminár pre učiteľov

Dopoludnia 22. novembra 2019 pokračujeme seminárom pre učiteľov ruského jazyka ako cudzieho.

Predtým ale zaspieva „talizman konferencie“ (ako ho nazve jej hlavná organizátorka) – jej každoročný účastník spevák Andrej Nikolajevič Sobolev zo Sevastopoľa. Poznamená, že krv preliata v Donbase by sa v oveľa väčšej miere, nebyť referenda a pričlenenia k Ruskej federácii, preliala na Kryme. (Neskôr sa s ním pri obede rozprávame a dozvedáme sa o situácii v Donecku a oblasti, kam pravidelne chodievajú.)

Seminár vedie dekan Filologickej fakulty Vitebskej štátnej univerzity Sergej Vladimirovič Nikolajenko. Zaujímavé je, že z 1 050 študentov tejto univerzity je 497 zahraničných. Sergej Vladimirovič spomína tiež Slovensko, a to spoluprácu s prof. Natáliou Muránskou z Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre. S dámou, ktorá je so Slovenskom spojená už dlhé roky – prof. Jelenou Michajlovnou Markovovou z Moskvy, ktorá v súčasnosti pôsobí okrem svojej materskej univerzity – Ruskej štátnej univerzity Kosygina v Moskve – aj na Katolíckej univerzite v Ružomberku, napísali spoločnú publikáciu.

Zaujme aj doc. Svetlana Jurijevna Kamiševová zo Štátneho inštitútu ruského jazyka A. S. Puškina v Moskve. Vychádza z Humboldtovej sentencie „Границы языка моей нации определяют границы моего мировоззрения (Hranice môjho rodného jazyka určujú hranice môjho nazerania na svet).“ Uvádza príklady nedorozumení, keď sa jazyk neučí kulturologicky. Uviedla napríklad text pohľadnice, ktorú jej poslal Číňan začínajúci sa učiť ruštinu: „Дорогая Камышева... Я тебя очень люблю...“

Ideme do zaujímavej knižnice

Popoludňajší program – medzinárodnú recitačnú súťaž – vynechávame, aby sme s kolegyňou spoznali trochu aj mesto.

Ohromí nás absolútna čistota okolo nás – žiadne ohorky, smeti nikde na ulici, čistota metra, na ktorú sme zvyknutí z Moskvy, zeleň všade okolo nás, hoci sme vo veľkom meste, ako aj množstvo veselej, ale veľmi slušnej mládeže. Pozastavujeme sa nad tým, že sme nikde nevideli napr. pre nás tak typické graffiti.

Moderným elektrobusom (v blízkej budúcnosti majú byť všetky autobusy mestskej hromadnej dopravy nahradené elektrobusmi; už teraz vidíme, že nad autobusmi prevažujú) sa presúvame zo zastávky Гостиница Юбилейная, ktorá je najbližšie k nášmu hotelu (prechádzame k nej cez pekný park s jazierkami) na stanicu metra Немига на Автозаводской линии.

Lístky sa dajú kúpiť u vodiča alebo v metre. Jednorazový lístok stojí 60 kopejok (30 centov). V metre si kupujeme elektronickú kartu s 10 jazdami (môžeme na ňu chodiť obaja; aj tu vidíme ekologické správanie – po jej vrátení vrátia peniaze za ňu), jedna jazda nás vychádza na 25 centov.

Pri vchode do metra sa policajtky pýtame na cestu k nášmu prvému cieľu. Chceme sa dostať do Bieloruskej štátnej knižnice – Национальной библиотеки Беларуси. Ochotne nám ju podrobne vysvetľuje. Ideme metrom na stanicu Купаловская, kde presadneme na Московскую линию, po ktorej sa potrebujeme dostať na stanicu metra Усход (Восток).

Zaujímavé je, že všetky hlásenia v metre sú v bieloruskom a anglickom jazyku, hlásenia v ruštine nie sú.

Metro je veľmi podobné moskovskému, stanice sú čisté, vyzdobené, súpravy moderné a rýchlo idúce, žiaden nepríjemný zápach. (Pred 2 mesiacmi som cestoval parížskym metrom, ktoré je v porovnaní s týmto v mnohých ohľadoch oveľa horšie.)

Prichádzame pred architektonicky veľmi modernú budovu Bieloruskej štátnej knižnice – Национальной библиотеки Беларуси. Dostávame elektronickú kartu, ktorá nám umožňuje pohyb po jej priestoroch.

Knižnica bola založená v roku 1922.

Moderná budova v tvare zaujímavého mnohohranu, hrany ktorého tvorí 18 štvorcov a 8 trojuholníkov, bola sprevádzkovaná v roku 2006. Výška tejto 23-poschodovej budovy je 74 metrov. Vchod do budovy je komponovaný do tvaru otvorenej knihy. Pri jej výstavbe bol použitý výhradne domáci stavebný materiál.

Pred knižnicou sa nachádza pamätník Franciska Skorinu, Bielorusa, ktorý prvý preložil a vydal Bibliu v cirkevnej slovančine. Desiat kníh vydané Biblie sa nachádza v tejto knižnici.

Budova je veľmi pekná zvonku (nádhorne vysvietená s meniacimi sa obrazcami) i zvnútra (veľké obrazy a gobelíny na stenách s motívami z rôznych kníh, napr. Slovo o pluku Igorovom).

Súčasťou komplexu je aj 19 čítární, 28 miest výdaja kníh a časopisov, multifunkčná konferenčná sála pre 550 návštevníkov, kde sa konajú i významné medzinárodné podujatia, hudobná sála, výtvarná galéria. Návštevníci majú k dispozícii 1 500 počítačov.

Knihy a iné materiály z fondov, ktorý obsahuje okolo 10 miliónov jednotiek, sa k sa návštevníkom dostávajú modernými elektrickými výťahmi. Konkurz na inštaláciu a prevádzku elektronických zariadení knižnice vyhrala spoločnosť Hewlett–Packard. Cez portál knižnice je možné objednať si materiály i dištančne z ktorejkoľvek krajiny sveta. Čitateľ ich dostane do svojej elektronickej schránky.

Navštevujeme múzeum knihy, ktoré sa nachádza na 3. poschodí. Nachádzajú sa tam rukopisy na papyruse i pergamene, rukou písané knihy староверов, evanjeliá. Nachádzame tu aj Ottov náučný slovník, knihy s venovaniami (napr. Pabla Picassa, Marca Chagalla, Mariny Cvetajevovej, Alesa Adamoviča), Ovídiove Metamorfózy s kresbami Picassa či moderné elektronické knižné puzzle. Najstaršou knihou je arabský rukopis zo 14. storočia. Najväčšia vystavená kniha – Птицы Африки (Africké vtáky) – má rozmery 66 x 99 cm. Vzácné sú aj prvé učebnice pre školy z čias Petra Prvého a Kataríny Druhej.

V knižnici stretávame niekoľko skupín žiakov rôznych vekových skupín, ktorí sú tu na exkurzii. Všetci sú disciplinovaní, pozorne počúvajú, po prihlásení sa kladú otázky. S kolegyňou Vierkou nostalgicky spomíname na časy, keď to tak bolo i u nás...

Knižnica získala i rôzne medzinárodné ocenenia – v zozname najfantastickejších architektonických objektov sveta, ktorý zostavil americký časopis Flavorwire, sa umiestnila na 11. mieste, v Ruskej federácii sa dostala do zoznamu 100 unikátnych úspechov súčasnej architektúry, v Nemecku do zoznamu najlepších knižníc sveta.

Na záver našej prehliadky sa výťahom vyvezieme na vyhliadkové terasy (na 21. poschodí je zakrytá, na 23. poschodí otvorená), z ktorých sa nám ponúka nádherný výhľad na vkusne vysvietené mesto.

Ponáhľame sa na koncert

Náš deň uzatvárame koncertom pre účastníkov konferencie pod názvom Нам звёзды короткие сияли.

Hlavný vystupujúci, rodák z Krasnodarského kraja v Ruskej federácii, absolvent hudobnej akadémie v Toulouse, laureát Štátnej ceny Ruskej federácie – basbarytón Oleg Volkov priletel špeciálne na tento večer z Francúzska. Okrem spevu aj zaujímavo rozpráva a pôsobí veľmi skromne. Sprevádzajú ho herec Národného divadla Janka Kupalu v Minsku Igor Petrov, minský huslista, absolvent moskovského konzervatória Oleg Jacina a huslistka, vedúca inštrumentálnej skupiny Transformer-group a docentka minskej hudobnej akadémie Jelena Vaškevič.

Svadba

Večeriame znova v panoramatickej reštaurácii na najvyššom poschodí hotela Belarus. Hoci je štvrtok, odohráva sa v týchto priestoroch i svadobná hostina (svadobné hostiny sú tu aj v neuzavretej spoločnosti – ich účastníkom prítomnosť iných zákazníkov neprekáža).

Prejaví sa typická bieloruská pohostinnosť – nevesta so ženíchom prichádzajú s fľašou koňaku k nášmu stolu, aby nás pohostili, pozývajú nás i na tanečný parket.

Na svadbe je veľa mladých ľudí. V rozhovoroch tvrdia, že z Bieloruska sa odísť nechystajú, vidia tu svoju budúcnosť (ľudia odtiaľ neodchádzajú tak masovo ako z niektorých iných postsovietskych republík).

Návšteva Múzea histórie Veľkej vlasteneckej vojny

Aj väčšinu dnešného dňa (oľutujeme tvorivú dielňu na výrobu vianočných ozdôb z textilu) trávim v meste.

Po asi desaťminútovej prechádzke prichádzame pred Múzeum histórie Veľkej vlasteneckej vojny v Minsku.

Ide o prvé múzeum Veľkej vlasteneckej vojny na svete, otvorené bolo 21. októbra 1944, keď boli ešte boje druhej svetovej vojny v plnom prúde.

Pri vchode na stĺpe čítame úryvok z uznesenia Najvyššieho soviету ZSSR o udelení Minsku titulu mesto–hrdina (tento titul bol udelený 12 mestám v ZSSR za hrdinskú obranu počas Veľkej vlasteneckej vojny).

V areáli pred múzeom sa fotia ženích s nevestou (vo väčšine krajín bývalého Sovietskeho zväzu je veľká úcta k predkom, ktorí padli za slobodu, preto napríklad polozenie kytice k najbližšiemu pamätníku obetiam vojny býva súčasťou svadobného obradu).

Múzeum sa v súčasnosti nachádza v zaujímavej budove s 10 sálami, ktorú v roku 2014 slávnostne otvorili prezidenti Bieloruskej republiky a Ruskej federácie Alexandr Lukašenko a Vladimir Putin.

Využívajú sa tu všetky moderné elektronické vymoženosti dnešnej doby. Expozícia je do značnej miery interaktívna – po kliknutí si môžete pozrieť úryvky z filmov, fotografie, po zadaní mena bojovníka vo vojne sa objaví jeho fotografia, stručný životopis, miesta bojov, po kliknutí na bojovú techniku sa tiež objaví fotografia a jej stručná charakteristika.

Pri vchode do expozície nachádzame kruhový útvar, v ktorom sa nachádza kapsula s posolstvom nasledujúcim generáciám, ktoré tu založil prezident Bieloruskej republiky Alexandr Lukašenko 24. apríla 2010.

Veľká vstupná miestnosť je venovaná Brestskej pevnosti, ktorá bola ako prvá podrobená útoku nacistov. Víťajú nás do steny vyryté nápisy „Умрём, но из крепости не уйдём (Umrieme, no z pevnosti neodídeme)“ a „Умираю, прощай, но не сдаюсь (Umieram, lúčim sa, no nevzdávam sa)“. Premieta sa nemý film o všedných predvojnových dňoch na tomto mieste Довоенные будни людей Брестской области. V pozadí znejú vojnové piesne. Zaujímavá je i veta: „Первый час истории битвы у стен Брестской крепости в 1941 г. стал первым часом Великой Победы в 1945 г. (Prvá hodina bitky o Brestskú pevnosť v roku 1941 sa stala prvou hodinou veľkého víťazstva v roku 1945)“.

Jednotlivé časti expozície nás oboznamujú s priebehom vojny.

Nainštalovaná je napríklad v pozadí horiaca dedina, v popredí bežné predmety zo života – košík, husle, hračky a smerová tabuľa Minsk – 30 km.

Jeden zo strašných exponátov je nájdená poľná vojenská fľaša s vrastenou ľudskou kosťou.

Hrôzu vyvoláva expozícia o Ozariči. Ide o dedinu v južnom Bielorusku v Gomel'skej oblasti, v okolí ktorej zriadil v marci 1944 wehrmacht tri koncentračné tábory. Boli určené pre 50 000 obyvateľov, hlavne starcov, ženy a deti, ktorí nevládali kopať zákopy proti približujúcej sa Červenej armáde. Nachádzali sa na voľnom priestranstve bez barakov. Väzni boli nútení žiť pod holým nebom pri veľmi nízkych teplotách bez stravy, pili iba vodu z kaluží. Aby boli podmienky v táboroch ešte horšie, do táborov špeciálne z nemocníc priviezli chorých na týfus, aby nakazili aj väzňov v tábore. Z týchto väzňov chceli vytvoriť živý ľudský štít a nakaziť čo najviac vojakov postupujúcej Červenej armády a tak ju oslabiť. Väzňov našla Červená armáda v strašnom stave – napríklad ako sa po mŕtvej matke plazil živý kojenec. Podarilo sa oslobodiť

33 480 ľudí, okolo 20 000 ľudí pobyt v tábore neprežilo. Mnoho väzňov zomrelo i po oslobodení tábora na týfus alebo pri výbuchu mín, ktorými bol tábor obkolesený.

Zaujímavý je tank s nápisom Подарок сыну (Darček synovi). Tankistovi Šurmanovovi z Čuvaška rodičia zabezpečili tank a poslali ho na front brániť vlasť. Zúčastnil sa s ním v najväčšej tankovej bitke pri Kursku, oslobodzoval Ukrajinu, kde pri meste Černovcy padol v boji.

Na Ukrajine nacisti polievali deti benzínom a zaživa ich zapalovali.

Záverečná fáza vojny sa v súlade s dohodami mocností v Jalte začala 8. augusta 1945 vyhlásením vojny Japonsku. Za 24 dní bola porazená miliónová armáda a oslobodené územie severovýchodnej Číny, severnej Kórey, Sachalina a Kurilských ostrovov.

Nezabúda sa ani na hrdinstvo pracovníkov v tyle. Počas vojny bolo v duchu hesla „Победа на фронте куется в тылу (Vít'azstvo na fronte sa kuje v tyle)“ postavených 3 300 nových závodov určených na výrobu pre front.

Znova stretávame školské skupiny disciplinovaných detí, ktoré so záujmom počúvajú sprievodkyňu. Počúvame, ako im hovorí, že počas 3 rokov nemeckej okupácie bolo zničených 209 miest, 9 200 dedín, z ktorých bolo 628 vypálených i s ich obyvateľmi. Na nútené práce do Nemecka bolo vyvezených 400 000 ľudí. Aj keď prežili, ich situácia bola ťažká – mnohí, keďže ich obydlia boli vypálené, sa nemali kde vrátiť a navyše boli považovaní za zradcov.

V múzeu sa stretávame i s fotografiami z partizánskeho hnutia na Slovensku, z bojov o Bratislavu, Prahu či Opavu.

Záver expozícia tvorí зал Победы (sála víťazstva) v monumentálnej kupole. Na mramorových stenách sú zlatými písmenami napísané tisícky mien vojakov podľa príslušnosti k jednotlivým frontom. Sále dominuje nápis „Подвигу народа жить в веках! (Hrdinské skutky ľudu žijú naveky!)“. Sú tu uvedené i strašné údaje – na území Bieloruska zahynulo 2 357 000 civilných obyvateľov a vojnových zajatcov. Celkový počet mŕtvych v druhej svetovej vojne bol 60 miliónov. Celkové straty národov Sovietskeho zväzu predstavujú takmer polovicu – 26 600 000 mŕtvych.

Ostrov slz

Po obede sa s kolegyňou Vierkou vydávame znova do centra mesta. Ideme pešo po pekne upravenom nábřeží rieky Svisloč.

Zastavujeme sa na Ostrove slz. Ide o pamätník sovietskym vojakom, ktorí padli v bojoch v Afganistane. Jeho kompozícia je veľmi pôsobivá. Na malom polostrovčeku sú zo 4 strán vysoké sochy matiek – s hrncom, s ikonou, matka opierajúca sa o dcéru. Symbolizujú utrpenie matiek, synov ktorých odvelili do nezmyselnej vojny, pričom mnohí sa z nej nevrátili, resp. sa vrátili ako doživotní invalidi, napríklad bez rúk či nôh. (Vynárajú sa mi obrazy z Moskvy pred 30 rokmi, kde sme týchto invalidov stretávali.) Na brehu rieky je socha malého nahého anjelika zakrývajúceho si tvár. Súčasťou memoriálu je niekoľko kameňov s názvami miest, kde prebiehali najkrutejšie boje. Na najväčšom z nich je nápis: „Пропавшим без вести в Афганистане.“ Súčasťou komplexu je malý domček, na ktorom je napísaný úryvok z básne Pieseň o Afganistane Grigorija Michajloviča Sokolovského, účastníka bojov v Afganistane: „Когда весной зацветут тюльпаны в родимой белорусской стороне, вновь кажется, что мы в Афганистане на той кровавой, проклятой войне. Опять, как вихрь, возвращают

круговерти, бросают без разбора в страшный бой, и снова мы за три шага до смерти, и всё–таки хранимы, Бог, тобой!“

V starej časti Minska

Prechádzame sa po starej časti Minska, kde sú radnica a kostoly, autobusom sa presúvame na čistú železničnú stanicu a obdivujeme zrekonštruované domy na Привокзальной площади.

Koncert a záver konferencie

Večer patrí koncertu piesní Alexandry Pachmutovej, ktorá sa dožila životného jubilea – 90 rokov – pod názvom „Нам не жить друг без друга“, v ktorom okrem Olega Volkova účinkujú Oleg Semjonov, Valerij Dajnenko a vokálna skupina Melodija, ako aj slávnostnej recepcii na záver konferencie.

Letíme domov

Z minského letiska, na ktorom už obdivujeme veľmi vkusnú vianočnú výzdobu, letíme do Prahy a odtiaľ sa vlakom presúvame domov.

Pár slov na záver

Zažili sme mnoho príjemných chvíľ v krajine, ktorá má iste i mnoho iných tvárí, no znova sa presviedčam o tom, že žijeme vo svete mnohých dezinformácií a predsudkov a že krajina a ľudia v nej žijúci sa dajú spoznať až počas pobytu v nej.

V Bielorusku sme nenašli žiadnu „čiernu dieru Európy s posledným európskym diktátorom“, ako sa to snažia vykresliť (asi nie zadarmo) niektorí novinári a politici (bohužiaľ, aj naši), ale veľmi peknú a dobre zorganizovanú krajinu s milými a pohostinnými ľuďmi.

Lúčime sa s ňou, dúfajúc, že si udrží svoje prednosti napriek geopolitickým hrám, ktoré sa dnes veľmi intenzívne okolo nej odohrávajú...

Mgr. Dušan Kazimír, PhD., učiteľ Gymnázia v Lipanoch

Účastníci konferencie s prorektorkou Štátneho inštitútu ruského jazyka A. S. Puškina v Moskve Marinou Ivanovnou Jaskevič (druhá sprava) a profesorkou Grodnenskej štátnej univerzity Ľudmilou Vasiljevnu Ryčkovovou (prvá sprava)

Autor fotografie: Mgr. Dušan Kazimír, PhD., učiteľ Gymnázia v Lipanoch